

PENYELIDIKAN SERANTAU

ISLAM DAN ALAM MELAYU

*Pendidikan, Kewangan, Kehartaan,
Kenegaraan dan Isu Kontemporari*

Mohd Roslan Mohd Nor
Khadher Ahmad
Mohd Yakub @ Zulkifli Mohd Yusoff

PENYELIDIKAN SERANTAU

ISLAM DAN ALAM MELAYU

*Pendidikan, Kewangan, Kehartaan,
Kenegaraan dan Isu Kontemporari*

2018

PENYELIDIKAN SERANTAU

ISLAM DAN ALAM MELAYU

*Pendidikan, Kewangan, Kehartaan,
Kenegaraan dan Isu Kontemporari*

Editor:

Mohd Roslan Mohd Nor

Khadher Ahmad

Mohd Yakub @ Zulkifli Mohd Yusoff

2018

Hak cipta terpelihara. Tidak dibenarkan mengeluarkan mana-mana bahagian daripada terbitan ini sama ada ilustrasi dan isi kandungannya dalam apa jua bentuk dan cara sama ada secara elektronik, fotokopi, mekanikal, rakaman dan sebagainya sebelum mendapat izin bertulis daripada pemilik hak cipta terlebih dahulu.

Penyelidikan Serantau Islam dan Alam Melayu: Pendidikan, Kewangan, Kehartaan, Kenegaraan dan Isu Kontemporari
Cetakan Pertama 2018

Perpustakaan Negara Malaysia

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

ISBN: 978-967-5534-81-2

Editor:

Mohd Roslan Mohd Nor, Khadher Ahmad & Mohd Yakub @ Zulkifli Mohd Yusoff

Buku ini disusun atur dengan menggunakan font *Book Antiqua* dan *Traditional Arabic*.

Diterbitkan oleh:

Akademi Pengajian Islam
Universiti Malaya
50603 Kuala Lumpur
Emel : api_quran@um.edu.my
Tel : +603-79676046
Faks : +603-79676143

SENARAI KANDUNGAN

Senarai Kandungan

i

Prakata

v

ALIRAN PEMIKIRAN DAN KENEGARAAN (Thought and Nation)

Halaman

1.	ISU-ISU SENSITIF DALAM MASYARAKAT MAJMUK DI MALAYSIA PASCA PILIHANRAYA UMUM (PRU14): APLIKASI PENDEKATAN KESEDERHANAAN
<i>Mohd Anuar Ramli, Muhammad Izzul Syahmi Zulkepli, Rahimin Affandi Abdul Rahim, Muhd Imran Abd Razak, Mohamad Naqib Hamdan, Syamsul Azizul Marinsah</i>	01-12
2.	"TERRORISME TIADA AGAMA": MENCARI TITIK PERDAMAIAN ANTARA UMAT BERAGAMA
<i>Mohd Anuar Ramli, Muhd Imran Abd Razak, Rahimin Affandi Abdul Rahim, Muhammad Yusri Yusof @ Salleh, Paiz Hassan, Ahmad Bakhtiar Bin Jelani, Muhammad Izzul Syahmi Zulkepli</i>	13-20
3.	ALIRAN SALAF DI SELATAN THAILAND SEJARAH PERKEMBANGAN DAN KESANNYA
<i>Ismaie Katih, Numan Hayimasae</i>	21-30

KEWANGAN DAN KEHARTAAN ISLAM (Islamic Financial and Property)

Halaman

4.	CABARAN DAN HALA TUJU WAKAF TUNAI DI BRUNEI DARUSSALAM
<i>Mas Nooraini binti Haji Mohidin</i>	31-48
5.	APLIKASI HIBAH DALAM AMALAN JOINT TENANCY: ANALISIS DI MALAYSIA DAN SINGAPURA
<i>Luqman Hj. Abdullah, Abdul Karim Ali, Noor Naemah Abdul Rahman, Muhammad Ikhlas Rosele, Nor Fahimah Mohd Razif, Muhammad Safwan Harun</i>	49-58
6.	PROSPEK ASURANSI SYARIAH DI INDONESIA
<i>Yadi Janwari</i>	58-72
7.	GELAGAT PENGHUTANG MUSLIM DI MALAYSIA
<i>Nor Aini Ali, Nor 'Azzah Kamri, Suhaili Sarif</i>	73-84
8.	ANALISIS PENGURUSAN RISIKO PEMBIAYAAN AKAD MUSYARAKAH: KAJIAN DI BANK SYARIAH MANDIRI INDONESIA
<i>Ahmad Azam Sulaiman, Muhamad Faeqi Hadi Saputra, Mohamad Taqiuddin Mohamad</i>	85-98

9.	PERBEZAAN FATWA DALAM PRODUK PERBANKAN ISLAM: ANALISIS TERHADAP FATWA TAWARRUQ <i>Muhammad Izzul Syahmi Zulkepli, Mohammad Taqiuddin Mohamad, Mohd Anuar Ramli</i>	99-108
10.	THE MODERATING EFFECT OF BANK MONITORING IN ENHANCING FINANCIAL AND NON-FINANCIAL SERVICES OFFERED BY ISLAMIC MICROFINANCE TOWARDS MICRO-ENTREPRENEUR'S SOCIAL PERFORMANCE IN THAILAND <i>Ruslee Nuh, Tawat Noipom, Muhamed Dahlan bin Ibrahim</i>	109-122
11.	A LEGAL DIMENSION OF WAQF ADMINISTRATION IN THAILAND <i>Suthisak Duereh, Tawat Noipom</i>	123-126
12.	EXPLORING ZAKAT PRACTICES IN THAILAND: THE CASE OF BAAN KOTA IN SATUN PROVINCE <i>Tawat Noipom, Aris Hassama, Mahmood Hayeemad</i>	127-134
13.	PERCEPTION OF EXECUTIVE BOARD MEMBERS TOWARDS SHARI'AH GOVERNANCE OF ISLAMIC COOPERATIVES IN THAILAND: AN AGENCY THEORY APPROACH <i>Aris Hassama, Tawat Noipom, Mahmood Hayeemad</i>	135-140
FALSAFAH ISLAM DAN KEROHANIAN (Islamic Philosophy and Spiritual)		<i>Halaman</i>
14.	PENGUBATAN ISLAM SECARA RUQYAH SYAR'IYYAH DI ALAM MELAYU: SUATU ANALISIS DI PUSAT RAWATAN ISLAM DARUSSYIFA', BANDAR BARU BANGI, SELANGOR, MALAYSIA <i>Rushdi Bin Ramli, Dato' Abdul Rashid Bin Mat Amin, Tuan Haji Mohd Albar bin Mohd Noor</i>	141-158
15.	PENGHURAIAN AYAT-AYAT SIFAT DALAM KARYA ULAMA' DI THAILAND DAN HUBUNG KAITNYA DENGAN METODE HURAIAN AYAT-AYAT SIFAT OLEH IMAM AL-SUYUTYIY DALAM KARYANYA <i>Abdulahdee Sabuding, Abdullah Karina</i>	159-170
16.	EPISTEMOLOGI KONSEP LIVING HADIS: SATU TINJAUAN LITERATUR <i>Lilly Suzana Shamsu, Norsaleha Mohd Salleh</i>	171-186
PENYELIDIKAN TERKINI DAN SEMASA BIDANG PENGAJIAN ISLAM (Current and Contemporary Research in Islamic Studies)		<i>Halaman</i>
17.	ELEMEN SEMASA DALAM PENENTUAN FATWA: SATU ANALISIS <i>Noor Naemah Abdul Rahman, Muhammad Ikhlas Rosele</i>	187-194
18.	KAEDAH PENENTUAN WAKTU SOLAT DI MALAYSIA: SATU SOROTAN LITERATUR <i>Nurul Kausar Nizam, Mohd Saiful Anwar Mohd Nawawi, Saadan Man</i>	195-208

ISU-ISU SENSITIF DALAM MASYARAKAT MAJMUK DI MALAYSIA PASCA PILIHANRAYA UMUM (PRU14): APLIKASI PENDEKATAN KESEDERHANAAN

Mohd Anuar Ramli*, Muhammad Izzul Syahmi Zulkepli,
Rahimin Affandi Abdul Rahim***, Muhd Imran Abd Razak****,
Mohamad Naqib Hamdan*****, Syamsul Azizul Marinsah*******

**Pensyarah Kanan, Jabatan Fiqh dan Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia. Emel: mohdanuar@um.edu.my*

***Pembantu Penyelidik, Jabatan Fiqh dan Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia. Emel: izzulsyahmi95@gmail.com*

****Prof Madya, Jabatan Fiqh dan Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia. Emel: faqir_ila_rabbih@um.edu.my*

*****Pensyarah. Akademi Pengajian Islam Kontemporari (ACIS), Universiti Teknologi MARA, Kampus Seri Iskandar, Perak. Emel: imranrazak@perak.uitm.edu.my*

******Pelajar Ijazah Kedoktoran, Jabatan Fiqh dan Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia. Emel: naqib.hamdan@gmail.com*

******Pensyarah Kanan, Pusat Penataran Ilmu Dan Bahasa, Universiti Malaysia Sabah. Emel: syamsulazizul@ums.edu.my*

Abstrak

Indikator hubungan sosial dalam masyarakat Malaysia sentiasa menunjukkan dalam keadaan pasang surut. Lebih-lebih lagi di era teknologi komunikasi dan maklumat kini. Saban hari timbul pelbagai isu yang melibatkan unsur-unsur provokasi, prejudis dan persepsi yang didorong oleh pelbagai faktor sama ada dalaman atau luaran. Terutamanya, dalam peralihan kuasa pasca PRU14, isu-isu sensitif yang timbul dalam masyarakat Malaysia merentasi kepercayaan dan pegangan agama, dan juga etnik perkauman. Berbanding sebelumnya, isu yang timbul lebih bersifat keagamaan dan perkauman. Sebaliknya pada masa kini, isu yang tercetus lebih cenderung kepada blok politik yang utama yang tidak lagi berdasarkan parti politik perkauman, khusus kaum Melayu, Cina dan India. Sebaliknya, isu sensitif di era baharu telah diwarnai dengan latar belakang parti politik yang multi agama dan multi kaum. Selaras dengan perubahan lanskap politik tersebut, isu-isu yang timbul merentasi stereotaip agama dan etnik. Sehubungan itu, kajian ini akan membincangkan tentang isu-isu sensitif dalam masyarakat majmuk di Malaysia pasca PRU14 dan merumuskan pendekatan yang relevan dengan prinsip kesederhanaan Islam dalam menangani isu sensitif yang berbangkit sesuai dengan realiti keragaman di Malaysia. Bagi mencapai objektif tersebut, isu-isu sensitif akan dikenalpasti secara rawak melalui media cetak dan media sosial dan akan dianalisis kandungannya. Berdasarkan isu tersebut, satu pendekatan kesederhanaan akan dirumuskan sebagai solusi yang efisien bagi

menanganinya. Oleh itu, hubungan sosial perlu dipelihara oleh semua pihak agar keharmonian bersama dapat diwujudkan dalam suasana iklim politik baharu.

Kata Kunci: *konflik; harmoni; stereotaip agama dan etnik; masyarakat majmuk; kesederhanaan.*

Abstract

Social relations in the Malaysian society are always in tidal conditions, especially in the era of communication and information technology. Every day there are various issues involving elements of provocation, prejudice and perceptions driven by various factors whether internal or external. In particular, the post-14th General Election (GE14) political tensions, and sensitive issues that arise in Malaysian societies beyond faith and religious beliefs, as well as racial ethnicity. Compared to before the general election where issues arose were more religiously and racially motivated. On the contrary, today's issues are shrouding the dominance of main political blocs, no more tugs-of-war between race-based politics of Malays, Chinese and Indians. The sensitive issues in the new era have been coloured with the backdrop of multi-religious and multi-racial political parties. In line with the changing political landscape, issues emerged are more advanced than the discourses of religious and ethnic stereotypes. In this regard, this study will discuss sensitive issues in the Malaysian pluralist society after GE14 and summarise relevant approaches to the principles of Islamic moderation in line with the reality of diversity in Malaysia. In achieving these objectives, sensitive issues will be identified randomly through print and social media and will be analysed further. Based on the issue, moderate approaches will be formulated as an efficient solution. Therefore, social relationships need to be preserved by all parties for mutual harmony to be created in the new political climate.

Keywords: *conflict; harmony; religious and ethnic stereotypes; plural society; moderation.*

PENGENALAN

Manusia merupakan makhluk konflik (*homo conflictus*), iaitu makhluk yang sentiasa mencari perbezaan dan persaingan sama ada dalam pertentangan fizikal ataupun idea, baik dalam tujuan yang positif mahupun negatif. (Novri, 2014). Sebagai gejala sosial, konflik akan selalu ada pada setiap masyarakat kerana antagonisme atau perbezaan menjadi ciri pembentukan sebuah masyarakat (Syarifuddin, 2014).

Dalam masyarakat majmuk yang ada di Malaysia pada hari ini, konflik tidak dapat dielakkan tetapi dapat diminimumkan dengan diuruskan ke arah konflik yang positif, iaitu konflik yang berlaku dalam usaha menghasilkan satu keputusan dan tindakan bersama dalam mencapai kehidupan yang lebih baik, bukan konflik yang

boleh membawa kepada pergaduhan, keganasan dan peperangan yang boleh merosakkan keharmonian bersama antara kaum dan agama.

Masyarakat majmuk yang ada kini adalah hasil daripada perjalanan sejarah yang panjang khususnya pasca penjajahan kolonial Inggeris. Kesan polisi “pecah dan perintah”, tiap kaum hidup dalam keterasingan sosial dan budaya walau di bawah pemerintahan yang sama. Ia telah menghasilkan stereotaip kaum dan agama yang menebal hingga waktu kini. Tiap kaum dikenali dengan unsur-unsur dan sifat negatif berbanding positif. Hingga kini, bangsa Melayu terkenal dengan kaum yang pemalas, tidak boleh berdikari, konservatif, tidak mudah berubah (Faisal et al., 2010). Manakala kaum Cina dikenali sebagai kaum yang suka buat bising, tamak, pentingkan diri di samping kuat bekerja (Chua et al., 2013; Shamsul Amri, 2006). Begitu juga dengan kaum-kaum lain yang digambarkan sebagai licik, putar belit, keras kepala dan seumpamanya. Stereotaip ini mewujudkan jurang pemisahan antara kaum.

Stereotaip kaum dan etnik ini turut mempengaruhi percaturan politik negara. Parti politik yang berasaskan kaum yang dibangunkan pasca kemerdekaan telah menyebabkan persaingan politik yang tidak sihat kerana tiap parti politik memperjuangkan agenda dan kepentingan kaum masing-masing (Syed Husin, 2015). UMNO dengan perjuangan bangsa Melayu, MCA dengan perjuangan bangsa Cina dan MIC dengan perjuangan bangsa India (Nur Azuki, 2007). Kesan secara tidak langsung daripada kewujudan segmentasi dalam politik perkauman ini menyebabkan jurang perpaduan tidak bertambah akrab.

Namun begitu, pasca pilihan raya umum ke-14 (PRU14), blok politik perkauman ini semakin menipis ekoran wujudnya parti politik yang merentasi kepercayaan agama dan sempadan kaum. Banyak parti politik memperjuangkan hak dan membela tiap kaum yang ada di Malaysia. Kesannya, isu-isu sensitif yang timbul kini tidak lagi sekadar menfokuskan terhadap isu agama dan perkauman sepenuhnya, sebaliknya merentasi isu ekonomi dan sosial. Namun di sebalik senario tersebut, lebih parah lagi wujud golongan ekstrem sama ada dengan panji ultra-nasionalis yang berasaskan kaum yang khusus dan juga golongan yang membawa panji ultra-pluralis yang merentasi kaum dan agama dalam memperjuangkan isu kaum dan agama. Sehubungan itu, satu pendekatan kesederhanaan perlu dibangunkan bagi menangani isu sensitif pasca PRU-14 bagi menawarkan solusi untuk mewujudkan keharmonian bersama dalam masyarakat majmuk di Malaysia.

LANDSKAP HUBUNGAN SOSIAL PASCA PRU-14

Hubungan sosial dalam masyarakat majmuk di Malaysia kini mengalami anjakan baharu. Sebelum merdeka, kewujudan pengkhususan ekonomi dan segmentasi tempat tinggal dalam kalangan kumpulan-kumpulan etnik bukan saja mengurangkan peluang-peluang interaksi dan komunikasi antara etnik tetapi telah menimbulkan prasangka etnik, stereotaip dan etnosentrisme dalam kalangan anggota-anggota kumpulan etnik. Pengasingan tempat tinggal mengikut garis kumpulan etnik ini membolehkan anggota tiap-tiap kumpulan memelihara *in-group privacy* daripada kumpulan lain (Sanusi, 1981).

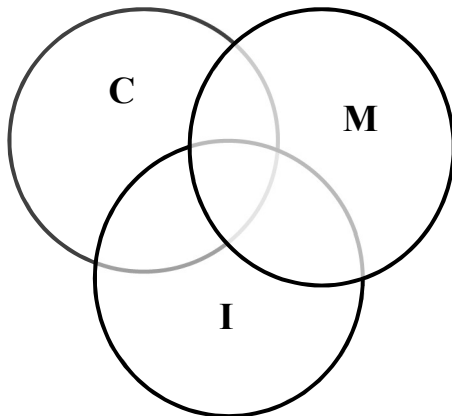
Keadaan yang sama dapat dilihat selepas merdeka. Sebahagian besar masyarakat Malaysia masih mempunyai wawasan bercapah (*fragmented vision*) berasaskan kepada

perjuangan kaum dan etnik sempit yang boleh menggugat perpaduan dan kesejahteraan hubungan antara kaum (Abdul Rahim, 2001). Healey (2009) menjelaskan senario prejudis antara etnik berlaku apabila sesebuah kumpulan etnik memandang negatif terhadap kumpulan etnik lain. Prejudis yang kuat terhadap kumpulan etnik lain sukar diubah walaupun fakta yang kukuh diberikan bagi membuktikan bahawa pemahaman tersebut adalah tidak benar. Secara asasnya, isu perkauman masih kuat mempengaruhi pemikiran, sikap dan nilai, tuntutan, aspirasi dan persaingan, stereotaip dan diskriminasi dalam segala aspek antara kaum di Malaysia (Chandra, 1996). Kesemua elemen ini mampu menyumbang kepada tercetusnya masalah dan konflik antara etnik.

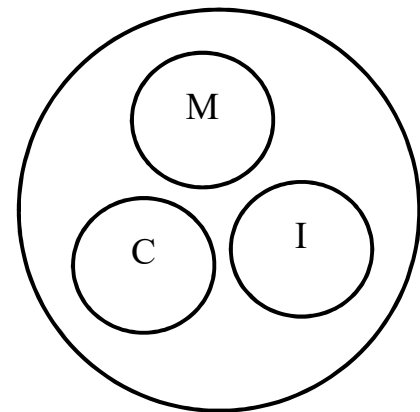
Pada 9 Mei 2018, Malaysia baru melepasi satu fasa penting dalam lanskap politik negara iaitu Pilihan raya Umum Ke-14 (PRU-14). Sebagai sebuah negara yang mengamalkan sistem demokrasi, Malaysia telah berjaya melaksanakan salah satu fungsi demokrasi dengan memberikan hak rakyat dalam memilih dan memberi mandat kepada kerajaan baharu. PRU Ke-14 telah melakar satu sejarah baharu apabila pemerintah terdahulu iaitu Kerajaan Barisan Nasional (BN) tidak mampu mengekalkan tampuk pemerintahannya sebagai kerajaan Malaysia yang telah dipegang lama dahulu sejak negara ini mencapai kemerdekaan pada tahun 1957, iaitu lebih kurang 60 tahun.

Setelah kerajaan Pakatan Harapan mula memerintah negara, terdapat beberapa isu sensitif telah berbangkit dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Rakyat Malaysia sudah mula mengikuti perkembangan politik negara secara serius. Hal ini dapat dilihat melalui pelbagai persepsi dan isu yang dibangkitkan masyarakat mengenai isu politik, terutamanya dalam sosial media. Jelasnya pelbagai isu sensitif telah berbangkit sebagai tanda cakna kepada perlakuan dan aktiviti kerajaan agar tidak terkeluar dari landasan kepimpinan dan urustadbir yang baik.

Namun dalam wajah politik Malaysia baharu pasca PRU-14, berlaku perubahan pola hubungan antara kaum di Malaysia yang mana ia merentasi sempadan agama dan etnik. Jika sebelumnya, tiap kaum mempertahankan kaum dan agama masing-masing, namun kini, tiap kaum bergabung dalam blok bersama menyatakan sokongan dan penolakan terhadap pihak lain. Malah terdapat juga pihak yang cuba bermain dengan api agama dan perkauman dengan mewujudkan provokasi yang boleh menjejaskan keharmonian antara agama dan kaum. Ini disebabkan agama dan kaum adalah komoditi yang mudah untuk memancing emosi yang negatif dan menimbulkan rasa marah dalam masyarakat (Abdul Jamil, 2014). Situasi interaksi ini boleh dilihat dalam ilustrasi berikut:

Rajah 1: Pola interaksi sebelum PRU 14

Rajah 2: Pola interaksi pasca PRU 14

Berdasarkan rajah 1, pola interaksi antara kaum masih lagi terkawal berada dalam batasan etnik masing-masing, iaitu M: Melayu, C: Cina dan I: India. Setiap kaum memperjuangkan agenda dan kepentingan kaum sendiri. Hanya terdapat sedikit isu diperjuangkan bersama. Situasi ini menunjukkan tiap pihak saling hormat menghormati antara satu sama lain dan menjaga keharmonian bersama, walau kadangkala ada juga isu secara sporadik yang ditimbulkan oleh kumpulan ultra-nasionalis (Mohd Anuar & Mohammad Aizat, 2012). Manakala dalam rajah 2 mengilustrasikan pola hubungan dan interaksi antara kaum dan agama pasca pru 14. Ia mewakili blok yang diwakili kaum M: Melayu, C: Cina dan I: India, yang boleh dikategorikan sebagai ultra-pluralis. Kelompok ekstrem ini memperjuangkan kesamarataan hak tanpa mengambilkira perjanjian awal dalam kontrak sosial ketika penubuhan negara Malaysia dan mengabaikan peruntukan Perlembagaan negara, seperti hak istimewa Melayu, institusi beraja dan seumpamanya (Nazri, 2012; Nazri et al. 2013). Begitu juga perjuangan yang mencampuri urusan keagamaan orang Islam dengan mengatasnamakan hak asasi dan membelakangkan tuntutan syariat seperti isu menutup aurat, LGBT dan sebagainya. Blok ultra-pluralis ini bersama-sama dalam mencetuskan isu sensitif kalangan masyarakat majmuk di Malaysia. Jika sebelumnya, isu ini diperjuangkan oleh blok ultra-nasionalis secara berasingan dan bersendirian.

Jelasnya sikap ekstrem ini mencabar kedaulatan Perlembagaan Negara dan kesucian syariat Islam. Isu-isu sensitif ini perlu ditangani segera secara tuntas kerana ia umpama barah yang merebak, akhirnya boleh menimbulkan konflik yang parah dalam masyarakat dan mampu menjejaskan kestabilan politik negara dan merosakkan keharmonian antara kaum dan agama.

ISU-ISU SENSITIF DALAM MASYARAKAT MAJMUK DI MALAYSIA

Dalam peralihan kerajaan yang lama ke kerajaan baharu, isu-isu kaum dan agama masih lagi menjadi bahan provokasi pihak-pihak dalam menuntut hak dan kesamarataan antara kaum, agama dan gender. Isu sensitif yang timbul dapat mewujudkan pola hubungan sosial yang tidak harmoni antara kaum dan agama dalam konteks masyarakat majmuk di Malaysia.

Sebelum PRU14, isu sensitif melibatkan agama dan kaum di Malaysia kebanyakannya melibatkan orang Islam dan bukan Islam. Jadual 1 menunjukkan isu sensitif sebelum PRU 14.

Jadual 1: Isu sensitif sebelum PRU 14.

Bil.	Isu	Aspek	Pihak-pihak
1.	Penghinaan terhadap agama Islam-Kaabah dan Nabi Muhammad SAW	Agama	Orang Islam, bukan Islam dan Ateis
2.	Kalimah Allah	Agama	Orang Islam dan Kristian
3.	Bible dalam bahasa Malaysia	Agama	Orang Islam dan Kristian
4.	Hak penjagaan anak	Agama	Orang Islam dan agama lain
5.	Murtad/keluar Islam	Agama	Orang Islam dan agama lain
6.	Tuntutan mayat mualaf	Agama	Orang Islam dan agama lain
7.	Hudud/RUU355	Agama	Orang Islam dan agama lain
8.	Azan dan <i>tarhim</i> menggunakan speaker	Agama	Orang Islam dan agama lain
9.	Bawa anjing dalam troli	Agama	Orang Islam dan agama lain
10.	Pesta arak/Oktober Fest	Agama	Orang Islam dan agama lain
11.	Dobi yang mesra pengguna Islam	Agama	Orang Islam dan agama lain

Sedangkan isu sensitif pasca PRU14 lebih kompleks kerana melibatkan isu agama, bahasa, dan ekonomi. Kebanyakannya melibatkan kelompok blok ultra-pluralis yang mencetuskan isu berkaitan dengan hak keistimewaan Melayu, agama Islam, bahasa Melayu dan institusi beraja. Lihat jadual 2.

Jadual 2: Isu sensitif pasca PRU 14.

Bil.	Isu	Aspek	Pihak-pihak
1.	Status Islam sebagai agama rasmi persekutuan.	Agama/hak istimewa	Orang Islam dan ultra-pluralis
2.	Mencabar hak keistimewaan Melayu dalam perlembagaan	Hak istimewa	Orang Melayu dan ultra-pluralis
3.	Mempersoalkan kedudukan institusi beraja	Hak istimewa	Orang Melayu dan ultra-pluralis

4.	Mempertikai fungsi institusi Islam seperti JAKIM, dan menstrukturkan semula agensi Islam.	Agama/Hak Istimewa	Orang Islam dan ultra-pluralis
5.	Mencabar kedudukan Bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan. Teks edaran dalam Bahasa Mandarin dan Tamil	Hak Istimewa	Orang Melayu dan ultra-pluralis
6.	Membuka MARA kepada bukan bumiputera.	Hak istimewa	Orang Melayu dan ultra-pluralis
7.	Menghidangkan menu berasaskan khinzir kepada wartawan	Agama	Orang Islam dan ultra-pluralis
8.	Pengiktirafan UEC	Pendidikan	Orang Melayu dan ultra-pluralis
9.	Skandal 1MDB	Ekonomi	Semua pihak
10.	Menuntut supaya Universiti Teknologi MARA (UiTM) supaya dibuka untuk semua kaum	Hak istimewa	Orang Melayu dan ultra-pluralis
11.	LGBT	Agama	Orang Islam dan ultra-pluralis
12.	Uniform pramugari/pekerja wanita Muslim	Agama	Orang Islam dan ultra-pluralis

Berdasarkan jadual 2, secara umumnya, pelbagai hak istimewa orang Melayu dipersoalkan oleh kumpulan ultra-pluralis di antaranya, isu kedudukan Islam sebagai agama rasmi, bahasa Melayu, peranan institusi beraja dan hak keistimewaan Melayu. Ini kerana bagi mereka peruntukan tersebut tidak adil. Hakikatnya tuntutan ini bukan suatu isu yang baharu. Sebelumnya ia diperjuangkan oleh kaum-kaum tertentu. Mohd Ridhuan (2010) mendakwa bahawa orang bukan Melayu telah mendesak supaya peningkatan terhadap hak-hak mereka turut dilakukan kerana berpegang kepada prinsip kesamarataan. Sementara orang Melayu berpegang keras dengan merujuk kepada sejarah hak bumiputera mesti pertahankan dan diberi keistimewaan khusus.

Hakikatnya, hak istimewa tersebut digubal dalam pembentukan Perlembagaan Persekutuan dengan mengambilkira suara pelbagai pihak (Nazri et al., 2011). Hakikatnya keistimewaan Islam telah dimasukkan secara rasmi apabila Islam dalam Perlembagaan 1957 dan 1963 telah diberikan taraf agama negara (Ahmad Redzuan et al., 2017). Menurut Wan Mohd Nor (2001), keistimewaan yang diberikan kepada masyarakat bumiputera adalah adil. Ini kerana keadilan dalam Islam bukan bererti sama rata tetapi dalam agama lain juga tidak merujuk kepada sama rata. Hak istimewa ini adalah adil kerana sumbangan sejarah dan akhlakiah mereka. Secara ringkasnya, sebab-sebab tersebut merangkumi peranan memberi watak dan keperibadian dalam pembentukan negara, sumbangan dalam menubuhkan tamadun antarabangsa, jasa orang Melayu dalam mempertahankan kawasan ini dari ancaman luar serta penjajahan dan, sikap berlapang dada dan muhibah orang Melayu dalam menerima kaum lain sebagai warganegara.

Di samping itu, kontrak sosial adalah berasaskan persetujuan bersama antara kaum-kaum yang berbeza di Tanah Melayu untuk saling menerima, memahami, menghormati dan bertolak ansur mengenai status quo masing-masing dalam usaha mewujudkan perpaduan ke arah kemerdekaan (Abd Aziz et al., 2017). Dan dari situ sudah jelas bahawa tidak ada kesaksamaan antara Melayu (bumiputera) dan bukan Melayu, yang boleh diwujudkan adalah keadilan berpandukan Perlembagaan (Mohd Ridhuan, 2010). Sehubungan dengan itu, keistimewaan tersebut kekal relevan hingga masa kini.

Selain itu, campur tangan oleh kelompok ultra-pluralis dalam isu umat Islam secara khusus adalah tidak wajar sama ada melibatkan perundangan atau panduan hidup. Umpamanya dalam isu pakaian patuh syariah bagi pekerja wanita dan isu LGBT kalangan umat Islam. Golongan ultra-pluralis memperjuangkan ia sebagai hak asasi dengan mengenyahkan panduan syariah. Sedangkan konsep hak asasi manusia di dalam Islam sebenarnya merujuk kepada hak-hak yang telah dikurniakan oleh Allah SWT sebagai pencipta kepada manusia sebagai ciptaan-Nya melalui al-Quran dan al-Sunnah. Ia bukan hasil ciptaan atau buah fikiran manusia (Khairul Azhar et al., 2013). Justeru, isu sensitif berkaitan aurat dan perlakuan menyimpang LGBT tidak perlu campur tangan orang bukan Islam kerana ia melibatkan urusan keagamaan orang Islam (Norsaleha, 2015).

Tuntasnya, berdasarkan isu sensitif tersebut, jelas menunjukkan sikap yang ekstrem dan pendekatan provokatif dalam mengambil kesempatan dan menanggung di air keruh demi perjuangan diri pasca PRU 14. Sikap ini sangat merbahaya dan menjadi ancaman kepada keutuhan terhadap hubungan antara agama dan kaum dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Hal ini disebabkan bagi masyarakat Melayu, persoalan adat, budaya, bahasa, institusi beraja dan agama Islam merupakan unsur yang sensitif kerana ia melibatkan maruah dan kedaulatan bangsa (Mansor, 2010).

Sehubungan itu, bagi menjaga keharmonian bersama, tiap pihak perlu menekankan kepada pendekatan kesederhanaan (*wasatiyyah*) dalam pola interaksi antara satu sama lain, khususnya bagi menangani isu sensitif yang ditimbulkan oleh pihak-pihak berkepentingan.

APLIKASI PENDEKATAN KESEDERHANAAN DALAM MENANGANI ISU SENSITIF

Dalam menangani isu sensitif kalangan masyarakat majmuk di Malaysia, satu pendekatan yang holistik perlu dibangunkan bagi mewujudkan keharmonian antara agama dan kaum. Pada pandangan pengkaji, pendekatan kesederhanaan (*wasatiyyah*) merupakan landasan yang terbaik dalam menangani isu sensitif yang berlaku. Ini kerana ia merupakan paksi yang mengimbangi antara kubu-kubu ekstrem yang ada, sama ada blok berasaskan satu kaum (ultra-nasionalis) ataupun plural kaum (ultra-pluralis).

Dari segi bahasa, *wasatiyyah* (kesederhanaan) merupakan satu perkataan yang berasal dari bahasa Arab yang merupakan kata terbitan kepada perkataan *wa-sa-ta*. Ianya membawa kepada beberapa pengertian iaitu kebajikan, pertengahan, keadilan, kebaikan dan perantaraan (Ibn Manzur t.t). Dari segi istilahnya, para ulama telah memberikan beberapa definisi kepada *wasatiyyah* (Syamsul Azizul et al., 2018).

Menurut Muhammad 'Imarah, wasatiyah bermaksud kebenaran di antara dua kebatilan, dan keadilan di antara dua kezaliman, dan pertengahan di antara dua sudut yang melampau (Akram Kassab 2008). Manakala menurut al-Qaradawi (2010) pula, wasatiyah membawa maksud pertengahan atau kesederhanaan di antara dua pihak yang saling bertembungan dan berlawanan, yang mana tidak hanya satu pihak yang memberi kesan dan menyingkirkan pihak yang lain, dan setiap pihak tidak mengambil lebih daripada hak masing-masing yang sepatutnya. Di antara contoh dua pihak yang saling berlawanan tersebut ialah ketuhanan dan kemanusiaan, ukhrawi dan duniawi, wahyu dan akal serta individu dan kumpulan (Akram Kassab 2008). Menurut beliau lagi, manhaj wasatiyah sebagai keseimbangan dan kesederhanaan dalam segala sesuatu; di dalam akidah, ibadah, akhlak, muamalat dan perundangan serta jauh daripada berlebih-lebihan dan melampau (al-Qaradawi 2010).

Bertitik tolak daripada pengertian wasatiyyah tersebut, pengkaji merumuskan beberapa kriteria yang boleh digunapakai bagi menangani isu sensitif dalam masyarakat majmuk di Malaysia (Mohd Anuar & Mohammad Aizat, 2012; Mohd Anuar et al., 2016). Namun ia melibatkan komitmen bersama tiap pihak. Dengan kata lain, ia tidak akan berjaya jika hanya sepihak sahaja berusaha untuk menanganinya sedangkan satu pihak lagi giat melakukan provokasi bagi membakar api isu sensitif dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Antaranya:

1. *Saling bertoleransi*

Tiap pihak perlu berlapang dada dalam menangani perbezaan dalam sesuatu isu dalam masyarakat. Ini kerana jika masing-masing pihak berkeras dengan pandangan sendiri, jurang perbezaan akan makin melebar luas. Kesannya perpaduan antara pihak-pihak makin sukar direalisasikan (Nur Farhana & Khadijah, 2013). Misalnya dalam isu berkaitan hak keistimewaan Melayu dan Islam, tiap pihak perlu berlapang dada kerana ia jelas dalam Perlembagaan Negara. Dan ia adalah balasan terhadap toleransi orang Melayu dalam menerima kaum lain sebagai warganegara.

2. *Saling menghormati*

Dalam berinteraksi dan mengemukakan pandangan masing-masing, tiap pihak perlu menghormati antara satu sama lain. Ini kerana tiap agama dan kaum ada batasan masing-masing yang perlu dijaga. Tiap pihak dilarang daripada menghina, mencemuh dan mempermainkan agama lain. Jika isu sensitif yang timbul melibatkan kepercayaan agama dan stereotaip kaum lain, ia perlu dielakkan dari campur tangan bagi menjaga keharmonian bersama. Misalnya dalam isu melibatkan pakaian wanita Muslim atau aurat, dan juga perilaku menyimpang yang dilarang agama, ia merupakan isu yang melibatkan urusan orang Islam, justeru orang bukan Islam tidak wajar untuk mencampurinya.

3. *Saling bantu membantu*

Dalam kehidupan masyarakat majmuk, tiap pihak tanpa mengira kepercayaan agama dan kaum perlu saling bantu membantu dalam perkara kebaikan, dan bersama mengatasi perkara yang boleh mendatangkan keburukan. Sekiranya isu sensitif timbul boleh mengancam kesatuan dan perpaduan, tiap pihak perlu bekerjasama untuk menanganinya, bukan bersikap pentingkan diri dan blok masing-masing.

4. *Saling berdialog dan berbincang*

Dalam komunikasi masyarakat multikultural dan multireligius, dialog merupakan solusi yang efektif bagi menangani isu sensitif yang timbul dalam masyarakat. Dialog penting dalam menyuburkan persefahaman antara pihak-pihak dan mengelakkan perselisihan faham antara pihak-pihak (Suraya et al., 2013). Tanpa dialog, komunikasi antara pihak-pihak akan menjadi pasif dan mendorong kepada timbulnya prejudis dan prasangka antara kaum dan agama.

Berdasarkan pendekatan tersebut, keseimbangan dalam masyarakat dapat dibentuk di samping keharmonian antara agama dan kaum dapat disuburkan dengan baik. Malah isu sensitif juga dapat ditangani dengan berkesan sekiranya tiap anggota masyarakat, tanpa mengambilkira kepercayaan agama, perbezaan kaum dan juga gender kembali kepada asas pembentukan perlembagaan negara dan saling hormat menghormati antara satu sama lain. Sewajarnya kesantunan dan kesalehan sosial menjadi pemangkin dalam pembinaan masyarakat Malaysia baharu, bukannya diwarnai dengan unsur provokatif dan konflik.

PENUTUP

Tuntasnya, berdasarkan pendekatan kesederhanaan (*wasatiyyah*) dalam menjadi paksi bagi menangani kelompok ekstrem yang ada, pola interaksi dan hubungan sosial antara kaum dan agama akan menjadi semakin baik. Beritik tolak daripada pendekatan saling bertoleransi, saling hormat menghormati, saling bekerjasama dan saling berdialog antara satu sama lain, isu sensitif yang timbul dalam masyarakat dapat diminimumkan. Jika semua pihak benar-benar mahu mewujudkan iklim politik Malaysia baharu yang positif, setiap pihak perlu berhenti untuk mengeluarkan kenyataan yang bersifat provokatif dalam isu agama dan etnik perkauman. Ini kerana tindakan begini akan menyebabkan ikatan perpaduan semakin longgar, hubungan mesra antara agama dan kaum makin rapuh dan risiko tercetusnya konflik yang parah. Justeru perlunya tempoh bertenang (*cooling off*) bagi memberi peluang dan ruang kepada pihak-pihak berautoriti untuk menjalankan agenda reformasi dan transformasi negara.

PENGHARGAAN

Kertas kerja ini adalah sebahagian daripada hasil penyelidikan geran GMMF2018 11/FRGS06/2018: "Pendekatan Wasatiyyah Dalam Menangani Isu Sensitif Kalangan Masyarakat Majmuk Di Malaysia".

RUJUKAN

- Abd Rahim Abd Rashid (2001), *Perubahan Paradigma Nilai : Ke Arah Transformasi Sosial dan Pembentukan Malaysia Baru*. Kuala Lumpur : Utusan Publications.
- Abdul Jamil Wahab, (2014), *Manajemen Konflik Keagamaan*, Jakarta: Kompas-Gramedia.
- Akram Kassab, (2008), *Dawr al-Qaradawi fi Ta'sil al-Wasatiyah wa Ibraiz Ma'alimiha*. Kaherah : Maktabah Wahbah.

- Chandra Muzaffar (1996), "Keadilan Sosial di Malaysia : Satu Penilaian", dalam Azizan Bahari & Chandra Muzaffar (eds.), *Keadilan Sosial*. Kuala Lumpur : Institut Kajian Dasar (IKD).
- Healey , J. F. (2009), *Race, Ethnicity , Gender and Class : The Sociology of Group Conflict and Change* (5 th ed.). Newport: Christopher Newport University.
- Ibn Manzur, (t.t.), *Lisan al-'Arab*. Kaherah: Dar al-Ma'arif.
- Novri Susan, (2014), *Pengantar Sosiologi Konflik*, cet. 3, Jakarta: PrenadaMedia.
- Shamsul Amri B. (2006). Identity contestation in Malaysia: a comparative commentary on 'Malayness' and 'Chineseness'. Dlm. *Inter-ethnic relations in Malaysia: selected readings*, (eds.) Jayum A. Jawan & Zaid Ahmad, Serdang: Universiti Putra Malaysia Press, 118-139.
- Syarifuddin Jurdi, (2014), *Sosiologi Islam Dan Masyarakat Modern*, cet. 2, Jakarta: Kencana.
- Syed Husin Ali, (2015), *Hubungan Etnik di Malaysia: Harmoni dan Konflik*, Petaling Jaya, SIRDC.
- Wan Mohd Nor Wan Daud (2001), *Pembangunan di Malaysia : Ke Arah Satu Kefahaman Baru Yang Lebih Sempurna*. Kuala Lumpur : Institut Antarabangsa Pemikiran dan Tamadun Islam (ISTAC).
- Yusuf al-Qaradawi, "al-Wasatiyah wa al-I'tidal", dalam *Mu'tamar Wasatiyah: Mukhtarat min Fikr al-Wasatiyah*. [http://www.wasatia.org/wp-content/uploads/2010/05/book . pdf](http://www.wasatia.org/wp-content/uploads/2010/05/book.pdf)
- Abd Aziz A'zmi, Farrah Wahida Mustafar, Aimi Khairunnisa Abdul Karim & Nurliana Suhaini, (2017), *Realiti Kepelbagaian Kaum Ke Arah Perpaduan Nasional Pasca Merdeka*, *Malaysian Journal of Social Science*, 2, 1-24.
- Ahmad Redzuan Mohamad, Samsu Adabi Mamat, Mohd Azmi Mohd Razif, (2017), *Interfaith Commission Malaysia: Analisis Ke Atas Penubuhannya Dalam Merealisasikan Keharmonian Agama Di Malaysia*, *Jurnal al-'Abqari*, 11, 77-93.
- Chua Bee Seok, Jasmine Adela Mutang, Lailawati Madlan, Alfred Chan Huan Zhi, Asong Joseph, Ho Cheah Joo, Suwaibah Zakaria, Rosnah Ismail & Shamsul, A. B. (2013), *The perception of characteristics, behaviors, cultures and traditions toward own and other ethnic groups*. *International Journal of Asian History, Culture and Tradition* 1(1), 1-10.
- Faisal Ibrahim, Norhayati Abdul Manaf, Thong, L. K., Ezhar Tamam, Khairul Hilmi & Zalina Darman. (2010), *Re-visiting Malay stereotypes: a case study among Malaysian and Indonesian Chinese students*. *SEGi Review* 3(2), 153-163.
- Khairul Azhar Meerangani, Marinsah, S.A.; Ahmad Termimi, M.A.; Rosele, M.I.; Abdul Rahim, R.A. (2013), *Hak asasi bukan Muslim di Malaysia: Analisis isu terpilih*. In: *International Seminar on Islamic Jurisprudence in Contemporary Society 2013*, 552-565.
- Mansor Mohd. Noor, (2010), *Hubungan Melayu dan Cina di Malaysia Masa Kini: Buta dengan Perubahan Realiti Sosial Negara*, *DEMOKRASI*, 9(2), 185-207.
- Mohd Anuar Ramli, & Mohammad Aizat Jamaludin. (2012), *Prinsip Hubungan Sosial Bagi Menangani Konflik Dalam Masyarakat Malaysia Berteraskan Islam*. *Jurnal Peradaban*, 5, 49-71.

- Mohd Anuar Ramli, Paizah Hj Ismail & Ahmad Badri Abdullah. (2016), Pendekatan Wasatiyyah (Sederhana) Dalam Menjamin Keharmonian Masyarakat Majemuk Di Malaysia, *Jaqfi: Jurnal Aqidah dan Filsafat Islam*, 106-123.
- Mohd Ridhuan Tee Abdullah, (2010), Cabaran Integrasi Antara Kaum Di Malaysia: Perspektif Sejarah, Keluarga Dan Pendidikan, *Jurnal Hadhari*, 3, 61-84.
- Nazri Muslim, (2012), Implikasi Peruntukan Islam dan Orang Melayu dalam Perlembagaan Persekutuan Terhadap Hubungan Etnik Di Malaysia, *KEMANUSIAAN*, 19 (2), 19-62.
- Nazri Muslim, Jamsari Alias, Wan Zulkifli Wan Hassan, Azizi Umar & Nasruddin Yunos, (2013), Analisis Peruntukan Orang Melayu Dalam Perlembagaan Persekutuan Malaysia Dalam Konteks Hubungan Etnik, *Jurnal Melayu*, 11, 63-78.
- Nazri Muslim, Nik Yusri Musa dan Ahmad Hidayat Buang, (2011) Hubungan Etnik Di Malaysia Dari Perspektif Islam, *Kajian Malaysia*, 29(1), 1-28.
- Norsaleha Bt Mohd. Salleh, (2015), Penolakan Terhadap Agenda Feminisme Dan Liberalisme Di Malaysia, *International Conference on Aqidah, Dakwah And Syariah 2015*, 1-14.
- Nur Azuki Yusuff, (2007), Pengajaran Pengalaman Konflik Hubungan Etnik di Malaysia: Sorotan Faktor Berdasarkan Penganalisisan Masyarakat. In: Kursus Induksi Modul Umum Kumpulan Pengurusan dan Profesional, UUM.
- Nur Farhana Abdul Rahman, Khadijah Mohd Khambali @ Hambali. (2013), Religious Tolerance in Malaysia: Problems and Challenges. *International Journal of Islamic Thought*. 3, 81-91.
- Sanusi Osman (1981), Perbezaan Sosio-ekonomi dan Konflik, *Jurnal Akademika*. 18.
- Suraya Sintang, Khadijah Mohd Khambali @ Hambali, Azizan Baharuddin, Nurhanisah Senin, Suhaida Shahrudin, Mahmud Ahmad, Mohd Roslan Mohd Noor, Wan Ariffin Wan Yon, Baharuddin Malek. (2013). Dialogue of al-Hikmah: Generating Harmony Between Muslim-Non- Muslim Relations. *Journal of Islam and Christian- Muslim Relations*, 24 (2), 213-224.
- Syamsul Azizul Marinsah, Mohd Anuar Ramli & Khairul Azhar Meerangani. (2018), Aplikasi Manhaj Wasatiyyah Terhadap Fenomena Sinkretisme Dalam 'Urf dan Adat Masyarakat Bajau di Daerah Semporna Sabah, *Jurnal Islam dan Masyarakat Kontemporari*, 16(1), 33-47.

PENYELIDIKAN SERANTAU

ISLAM DAN ALAM MELAYU

*Pendidikan, Kewangan, Kehartaan,
Kenegaraan dan Isu Kontemporari*

Penyelidikan berkaitan dengan Islam dan Alam Melayu adalah tidak asing lagi dalam kalangan penyelidikan semasa. Bahkan, pelbagai aspek perbincangan diterokai oleh para penyelidik dari pelbagai latar belakang dalam usaha mengetengahkan dunia Melayu kepada masyarakat. Buku Penyelidikan Serantau Islam dan Alam Melayu: Pendidikan, Kewangan, Kehartaan, Kenegaraan dan Isu Kontemporari adalah kesinambungan daripada buku pertama yang membincangkan pelbagai topik perbincangan yang khusus kepada aspek pemikiran, falsafah, dakwah dan kebudayaan. Sedangkan, perbincangan dalam buku memberi fokus terhadap empat (4) aspek utama iaitu [1] Aliran Pemikiran Dan Kenegaraan; [2] Kewangan Dan Kehartaan Islam, [3] Falsafah Islam Dan Kerohanian, dan [4] Penyelidikan Terkini Dan Semasa Bidang Pengajian Islam. Keseluruhan artikel dalam buku ini adalah koleksi daripada artikel yang telah dibentangkan dalam International Conference on Islam in Malay World (ICONIMAD VIII) 2018 yang telah berlangsung di HiG Hotel, Langkawi pada 02 hingga 04 September 2018. Keseluruhan artikel yang terdapat dalam buku ini adalah terdiri daripada 23 artikel hasil penyelidikan para pengkaji Nusantara daripada Malaysia, Indonesia, Thailand dan Brunei. Semoga segala perbincangan dalam buku ini dapat dimanfaatkan oleh semua pihak.

